

**Barne-, ungdoms-
og familiedirektoratet**

Rapport

Hvordan bør faglige anbefalinger om et samlet tilbud til utsatte sped- og småbarn og deres foreldre følges opp?

Innhold

Forord.....	2
1. Sammendrag	3
1.1 Samfunnsøkonomiske gevinster av et forbedret tilbud.....	3
1.2 Bufdirs anbefaling om et forbedret tilbud	3
1.3 Budsjettkonsekvenser av Bufdirs anbefaling	5
2. Innledning.....	6
2.1 Oppdraget i tildelingsbrevet 2014.....	6
2.2 Organisering og gjennomføring av oppdraget	6
2.3 Kort oppsummering av Bufdirs faglige anbefalinger fra 2012	6
3. Rambølls utredning av oppgave- og finansieringsansvaret for det samlede tilbudet til utsatte sped- og småbarn og deres foreldre	9
3.1 Samfunnsøkonomiske gevinster av Bufdirs faglige anbefalinger.....	9
3.2.1 Hva er en samfunnsøkonomisk analyse?	9
3.2.2 Resultatet av Rambølls samfunnsøkonomiske analyse.....	9
3.2 Rambølls anbefaling til Bufdir	11
4.2.1 Oppgavefordelingen.....	11
4.2.2 Gjennomføring av de faglige anbefalingene	12
3.3 Bufdirs vurdering av Rambølls utredning.....	13
4. Hensyn som ikke er vurdert i Rambølls utredning	14
4.1 Grensegangen mellom tilbud i statlig barnevern og spesialisthelsetjenesten ved BUP	14
4.2 Avgrensning av aldersgruppe	14
4.3 Endret finansieringsstruktur.....	14
5. Bufdirs forslag til hvordan faglige anbefalinger bør følges opp.....	15
5.1 En trinnvis implementering av et forbedret tjenestetilbud	15
5.1.1 Gjennomføring av en trinnvis implementering	15
5.1.2 Evaluering underveis	17
6. Budsjettmessige konsekvenser	18
7. Bufdirs arbeid i 2015	18
8. Kildeliste	20

Forord

Barnevernets hovedoppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, samt å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstkår (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet).

Små barn med risiko for utviklingsforstyrrelser grunnet deres omsorgssituasjon har ikke tid til å vente. Selv om mange av de yngste barna viser tydelige tegn på at de har problemer, er det mange som ikke får hjelp i tide. Tidlig hjelp er god hjelp, og små barn er mer påvirkelige og mottagelige for hjelp enn eldre barn. Jo tidligere det settes inn foreldrestøttende tiltak desto bedre er prognosen for en styrket foreldrefungering ser man. Det er derfor av avgjørende betydning at man oppdager og kartlegger risikofaktorer hos barnet og i barnets omsorgsmiljø så tidlig som mulig og deretter følger opp med adekvate tiltak.

De vanskelige betingelsene i barndommen avspeiles også i livsforløpet til utsatte barn og unge. Det er dokumentert at utsatte barn og unge generelt klarer seg dårligere i utdanningssystemet enn andre, både med hensyn til å gjennomføre grunnskole, behov for spesialundervisning og overgang til høyere utdanning. Dette har direkte påvirkning på utsatte barn og unges muligheter i arbeidsmarkedet senere i livet, og bidrar til å forklare blant annet hvorfor barn og unge som startet livet med vanskelige betingelser i mindre grad deltar i arbeidslivet enn normalbefolkningen. Flere undersøkelser har også påvist at utsatte barn og unge allerede ved fødselen har dårligere helse enn andre. Den dårligere helsen fra de første leveårene ser ut til å forfølge utsatte barn og unge gjennom hele livet, og de har i høyere grad plager knyttet til psykiske helseproblemer og større sannsynlighet for selvmord og tidlig død. I tillegg kan det fremheves at flere undersøkelser har vist at utsatte barn og unge har økt risikoatferd, både med tanke på rusmisbruk, kriminalitet og i forhold til tidlig graviditet og familiestiftelser (Rambøll, 2014).

Ved en styrking av det samlede tilbudet til utsatte sped- og småbarn må det derfor satses på blant annet kompetanseheving i kommunene med tanke på å avdekke uheldige omsorgssituasjoner tidlig, og å identifisere og implementere kunnskapsbaserte metoder for utredning- og endringsarbeid i både kommunalt og statlig barnevern.

1. Sammendrag

I 2012 leverte Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) åtte faglige anbefalinger til Barne-, ungdoms- og familiedepartementet (BLD) om et forbedret tilbud til utsatte sped- og småbarn i aldersgruppen 0-3 år og deres foreldre. I denne rapporten beskriver Bufdir hvordan de faglige anbefalingene bør følges opp. Bufdirs forslag til hvordan anbefalingene bør følges opp baserer seg på en utredning utarbeidet av Rambøll, og Bufdirs rapport om de faglige anbefalingene fra 2012.

1.1 Samfunnsøkonomiske gevinster av et forbedret tilbud

Rambølls utredning konkluderer med at det vil gi en stor samfunnsøkonomisk gevinst å videreutvikle dagens tilbud til utsatte sped- og småbarn, i tråd med Bufdirs faglige anbefalinger. Rambøll vurderer at gjennomføring av de faglige anbefalingene vil føre til samfunnsøkonomiske gevinster på to måter:

1. Flere utsatte sped- og småbarn oppdages og får tidlig hjelp enn i dag.
2. Kvaliteten på det samlede tilbudet blir bedre enn dagens tilbud.

De fleste av Bufdirs anbefalinger har til hensikt å bidra til at sannsynligheten for at utsatte sped- og småbarn blir oppdaget og mottar rask hjelp øker betraktelig. Den største samfunnsøkonomiske gevinsten ved å gjennomføre Bufdirs faglige anbefalinger forventes derfor å være knyttet til at man vil oppdage flere utsatte barn i alderen 0-3 år som trenger et tilbud fra barnevernet, enn det man gjør i dag (ca. 5000 barn per år). Det vil bety at barnevernet vil kunne tilby tidlig innsats til flere barn og foreldre som har behov for hjelp. Det er godt dokumentert at tidlig innsats i barnets liv er viktig for at utfallet av innsatsen skal bli bra for barnet og derved over tid gi samfunnsøkonomiske gevinster som følge av færre omkostninger til andre tilbud senere i livet, bedre utdanning og arbeidsmarkedstilknytning, lavere kriminalitet og bedre helse. Rambølls analyse viser at dagens tilbud til målgruppen ikke er samfunnsøkonomisk lønnsomt fordi det er knyttet svært høye samfunnsmessige kostnader til de barna som ikke blir oppdaget, men som skulle hatt hjelp fra barnevernet.

Estimering av samfunnsøkonomiske gevinster er naturligvis forbundet med stor usikkerhet, men Rambøll forventer at fremtidens tilbud (ved å gjennomføre Bufdirs åtte faglige anbefalinger) vil være forbundet med samfunnsøkonomiske gevinster på ca. 1,6 mrd. kroner, sett over et helt livsforløp for et årskull barn. Tar man hensyn til merkostnadene knyttet til et forbedret tilbud hvor alle de faglige anbefalingene gjennomføres, vil det samfunnsøkonomiske overskuddet bli nesten 1,2 mrd. kroner. Rambøll har vært relativt forsiktige i sine vurderinger av de samfunnsøkonomiske konsekvensene av både dagens tilbud og fremtidens tilbud. De anslåtte gevinstene kan dermed tolkes som et minimum.

1.2 Bufdirs anbefaling om et forbedret tilbud

På bakgrunn av den samfunnsøkonomiske analysen, vurderer Bufdir at de faglige anbefalingene bør gjennomføres i hele landet på sikt. De budsjettøkonomiske konsekvensene av dette vil være betydelige, men når man ser disse i lys av beregnede gevinster for samfunnet, blir det relativt små investeringer. For å minimere risikoer knyttet til implementeringen av et forbedret tilbud for målgruppen i hele landet, men likevel sikre fremdrift i arbeidet, foreslår Bufdir en trinnvis implementering av anbefalingene.

Bufdir anbefaler at det gjennomføres tiltak som har som formål å heve kompetansen på kommunalt nivå (for eksempel i barnehager og ved helsestasjoner) for å avdekke uheldige omsorgssituasjoner i tidlig fase av barns liv. Dersom denne type tiltak gir ønsket effekt, vil det samtidig være nødvendig å

øke kapasiteten og bredden i tiltaksapparatet sammenlignet med slik det er i dag. Bufdir mener det vil være uetisk å gjennomføre tiltak som har til hensikt å fange opp flere barn som har behov for tiltak, og la kapasiteten i tilbudet forbli uendret. Det kan medføre at barn som har behov for det, ikke får et tilbud til rett tid. For å ivareta dette perspektivet, og sikre at tilbudet oppjusteres både ved å gjennomføre tiltak som skal føre til at flere barn oppdages, og tiltak som bidrar til å styrke kvaliteten i tilbudet, anbefaler Bufdir at hovedvekten av de faglige anbefalingene gjennomføres samtidig i et geografisk avgrenset område. Dette vil gi et grunnlag for å kunne vurdere utviklingen, og behov for endring i kapasitet og tilbud i hele landet på sikt.

Rambøll konkluderer i sin utredning med at oppgavedelingen mellom stat og kommune som er anbefalt i Bufdirs faglige anbefalinger i 2012, virker hensiktsmessig og fornuftig. Rambøll skriver i sin rapport at resultatene fra deres kartlegging støtter både behovet for, og nytten av, å styrke kompetansen på å avdekke sped- og småbarn i risiko på kommunalt nivå, samt å kunne ta i bruk kunnskapsbaserte metoder for å styrke tilknytningen mellom foreldre og barn som et tiltak på universelt og selektert nivå. Rambølls kartlegging bekrefter behovet for spisskompetanse på sped- og småbarn i risiko for omsorgssvikt, og at de fleste av landets kommuner verken har tilstrekkelig befolkningsgrunnlag eller bemanning til å utvikle spisskompetanse på sped- og småbarn lokalt. Spisskompetansen bør derfor finnes på statlig nivå, og ut ifra dagens tilbud ser vi det som hensiktsmessig å samle denne spisskompetansen ved sentre for foreldre og barn. Bufdir står på bakgrunn av dette ved sin anbefaling fra 2012.

Bufdirs anbefaling om en trinnvis tilnærming fremgår i tabell 1.1 nedenfor.

Tabell 1.1: Bufdirs anbefalinger til hvordan faglige anbefalinger fra 2012 bør følges opp

Rambølls anbefaling		Bufdirs anbefaling
<i>Starte med anbefalingene som omhandler kompetanseheving på kommunalt nivå</i>		
	Utarbeidelse av nasjonale retningslinjer som gir råd om aktuelle kartleggingsverktøy og kunnskapsbaserte metoder i arbeidet med sped- og småbarn og deres foreldre. Dette mener Rambøll bør gjennomføres i samarbeid mellom Bufdir, Helsedirektoratet og Nasjonalt kompetansenettverk for sped- og småbarns psykisk helse, RBUP øst og sør.	Bufdir anbefaler at direktoratet får ansvaret for å utarbeide nasjonale retningslinjer. Relevante samarbeidspartnere trekkes inn i arbeidet.
	Bevilge midler til å styrke kompetansen på å avdekke sped- og småbarn i omsorgssvikt i barnehager og helsestasjoner	Bufdir anbefaler at det bevilges midler til kommunene til å styrke kompetansen på å avdekke omsorgssvikt i utvalgte kommuner i det geografisk avgrensede området hvor oppjustering av tilbudet i sentrene for foreldre og barn gjennomføres første år. Dette må ses i sammenheng.
	Styrke utøverkompetansen overfor sped- og småbarn slik at kommunene har kompetanse på universelt og selektert nivå, i barneverntjenestene	Bufdir anbefaler at dette ses i sammenheng med en gradvis oppjustering av det statlige tilbudet i sentrene for foreldre og barn.
<i>Lovfeste tilbudet ved sentre for foreldre og barn</i>		Bufdir anbefaler at lovfesting avventes til man har grunnlag nok til å vurdere kapasitetsbehov og hvordan en oppjustering av tilbudet vil dekke behovet.
<i>Gradvis oppjustering av det</i>		Bufdir anbefaler at det statlige tilbudet i

statlige tilbudet ved sentre for foreldre og barn		sentre for foreldre og barn oppjusteres i tråd med de faglige anbefalingene, i et geografisk avgrenset område første år, med en gradvis oppjustering i landet for øvrig.
	Starte med å utvikle døgnbaserte utredningsopphold ved sentrene i regionene, slik at tilbudet i regionen samlet sett gir et tilbud som er i tråd med lovverket	
	For å gjennomføre anbefalingen om at sentre for foreldre og barn skal yte konsultasjon til kommunene, bør ansatte ved sentre for foreldre og barn eller andre spesialister på sped- og småbarn i Bufetat delta i eksisterende Konsultasjonsteam i samarbeid med BUP i den enkelte region.	
	Sentre for foreldre og barn oppfyller allerede til en viss grad anbefalingene om oppfølging av fosterhjem og beredskapshjem. Dette arbeidet kan endres slik at det er strukturert på en slik måte at det er i tråd med de faglige anbefalingene, og kan trolig gjennomføres innenfor dagens rammer.	
	Tilbud om poliklinisk oppfølging kan etableres på et senere tidspunkt. Det krever budsjettmidler.	
	Tilbud om døgnbasert krisetilbud kan etableres på et senere tidspunkt. Det krever budsjettmidler.	

1.3 Budsjettkonsekvenser av Bufdirs anbefaling

Bufdir har beregnet merutgifter for statlig barnevern, merinntekter fra kommunale egenandeler for bruk av tjenester innenfor statlig barnevern, og kommunale merutgifter, knyttet til en trinnvis implementering av Bufdirs faglige anbefalinger.

En trinnvis implementering vil medføre utgifter for statlig barnevern i størrelsesorden 15-20 mill. kroner første år i implementeringen, og vil gradvis øke i takt med full implementering i hele landet, til 250-300 mill. kroner fra år tre. For kommunene vil utgiftene være om lag 10 mill. kroner første år, og gradvis øke til 250-300 mill. kroner fra år tre.

2. Innledning

2.1 Oppdraget i tildelingsbrevet 2014

Buudir fikk følgende oppdrag fra BLD i tildelingsbrev for 2014:

I 2012 leverte Buudir en rapport med faglige anbefalinger til BLD om hvordan et samlet tilbud til utsatte sped- og småbarn og deres foreldre bør se ut. Med bakgrunn i disse anbefalingene bes Buudir levere en rapport om hvordan anbefalingene bør følges opp gjennom å beskrive hvordan oppgave- og finansieringsansvaret bør fordeles. Rapporten må synliggjøre økonomiske og juridiske konsekvenser sett i forhold til eksisterende tilbud til målgruppen. I tillegg bes det om en samfunnsøkonomisk analyse av et forbedret tilbud til utsatte sped- og småbarn og deres foreldre. Det vises for øvrig til tiltak nummer 10 i strategien Barndommen kommer ikke i reprise.

For å besvare oppdraget har Buudir satt ut et oppdrag til Rambøll, som har utredet oppgave- og finansieringsansvaret for det samlede tilbudet til utsatte spe- og småbarn og deres foreldre. På bakgrunn av Rambølls utredning har Buudir utarbeidet denne rapport hvor vi foreslår hvordan de faglige anbefalingene fra 2012 bør følges opp.

2.2 Organisering og gjennomføring av oppdraget

Oppdraget har vært gjennomført av en arbeidsgruppe i Buudir som har bestått av fire medarbeidere med barnevernfaglig, juridisk og økonomisk kompetanse. Arbeidsgruppen har rapportert til en intern styringsgruppe som har bestått av seksjonssjef for budsjett- og økonomistyring og seksjonssjef for fosterhjem og fagteam.

Utredningen som ligger til grunn for denne rapporten er gjennomført av Rambøll, i samarbeid med Buudirs arbeidsgruppe. I tillegg har en referansegruppe med representanter fra Oslo kommune, KS, Bufetat region sør, Avdeling for familie, forebygging og kommunesamarbeid i Buudir og Helsedirektoratet bidratt i en workshop, og ved å lese utkast til Rambølls rapport. Ideelt Barnevernsforum har også lest og kommentert utkast til rapport. Styringsgruppen har gitt sine innspill til første utkast av rapporten.

Buudirs arbeidsgruppe har særlig hatt en sentral rolle i utarbeidelsen av konkurransegrunnlaget for utredningen, og i vurderingen av hvilke modeller for et fremtidig tilbud Rambøll skulle utrede. Beslutningen om hvilke modeller som er lagt til grunn i den samfunnsøkonomiske analysen er besluttet av Buudirs styringsgruppe. Buudirs arbeidsgruppe har lest og levert innspill til Rambølls rapport i to runder, og vært drøftingspartner med Rambøll underveis i arbeidet. Arbeidsgruppen har utarbeidet Buudirs rapport.

2.3 Kort oppsummering av Buudirs faglige anbefalinger fra 2012

Som en del av innledningen til rapporten redegjør vi kort for de faglige anbefalingene som Buudir leverte i 2012. Det er disse anbefalingene som er lagt til grunn i Rambølls utredning.

Bufdir leverte en rapport til BLD i 2012 med faglige anbefalinger til et samlet tilbud til utsatte sped- og småbarn 0 – 3 år og deres foreldre. Bufdir sine anbefalinger bygger på en rapport¹ utarbeidet av eksterne ressurspersoner med særlig kompetanse på området.

Rapporten legger til grunn nyere kunnskap om sped- og småbarns utvikling og risikofaktorer. En hovedkonklusjon fra rapporten er at målgruppens omfang og dimensjonering tilsier mer spesialiserte tiltak for utsatte sped- og småbarn i aldersgruppen 0-3 år. Et viktig argument er at «mengdetrening» er viktig for å kunne ha tilstrekkelig kompetanse om målgruppen. Ordinære sakkyndige utredninger vil derfor ikke være tilstrekkelig. Sentre for foreldre og barn anses å kunne gi et slikt tilbud forutsatt en videreutvikling av dagens tilbud ved sentrene. Gitt at staten får ansvar for et spesialisert tilbud til den mest utsatte gruppen sped- og småbarn, bør kommunene ha hovedansvaret for hjemmebaserte tiltak til mindre utsatte små barn og foreldre. Videre må kommunene ha god kompetanse knyttet til å avdekke sped- og småbarn i risiko.

Direktoratets faglige anbefalinger til et samlet tilbud til utsatte foreldre med sped- og småbarn i alderen 0-3 år er oppsummert i tabell 2.1 nedenfor:

Tabell 2.1: Bufdirs faglige anbefalinger til et samlet tilbud til utsatte foreldre med sped- og småbarn i alderen 0-3 år (Rambøll, 2014)

Kommunalt nivå
1) Kompetanseheving <ul style="list-style-type: none"> • avdekking av målgruppen • utførerkompetanse <ul style="list-style-type: none"> • Små kommuner: universelt og selektert nivå • Mellomstore og store kommuner: selektert og noe på indikert nivå
2) Hjemmebaserte tjenester med utgangspunkt i kunnskapsbaserte programmer
3) Utredning: Benytte sentre for foreldre og barn fremfor private sakkyndige
Statlig nivå
4) Utvikling av nasjonale retningslinjer som sikrer at det tas i bruk kvalitetssikrede og anerkjente verktøy for å oppdage og identifisere barn i risiko i småbarnsavdelingene i barnehagene og helsestasjoner
5) Tilsynsmyndigheten har et tydelig fokus på oppdagelse av sped- og småbarn i betydelig og alvorlig risiko i kontroller av saker på helsestasjonene
6) Statens plikt til å drive sentre for foreldre og barn lovfestes Målgruppe sped- og småbarn 0 – 3 år og deres foreldre
7) Sentre for foreldre og barn skal tilby: <ul style="list-style-type: none"> • Poliklinisk oppfølging av gravide • Døgnbaserte utredningsopphold i inntil 3 mnd • Døgnbaserte endringsopphold i inntil 6 mnd • Poliklinisk oppfølging av barn og foreldre etter opphold • Oppfølging av beredskapshjem • Oppfølging av fosterhjem • Konsultasjon til kommunale barneverntjenester
8) Overordnet ansvaret for faglig utvikling av sentre for foreldre og barn, samt ansvar for utvelgelse, kvalitetssikring og implementering av standardiserte kartleggingsverktøy og metoder/programmer for endringsarbeid

¹ Et samlet tilbud til utsatte foreldre med sped- og småbarn i alderen 0-3 år (førstemanuensis, Øivind Kvello, psykologspesialist, Stig Torsteinsson, psykologspesialist, Ida Brandtzæg)

Bufdirs faglige anbefalinger innebærer i hovedsak følgende endringer sammenlignet med dagens tilbud (Rambøll, 2014):

- Staten skal videreutvikle og drive Sentre for foreldre og barn. Dette skal lovfestes.
- Bufdir har nasjonalt ansvar for den faglige utviklingen av sentrene, samt for utvelgelse, kvalitetssikring og implementering av standardiserte kartleggingsverktøy og metoder/programmer for forandringsarbeid
- Hovedansvaret for hjemmebaserte tjenester på universelt og selektert nivå legges hos kommunene. Dersom anbefaling nr.1 følges, bør det forventes at mellomstore og store kommuner har kompetanse for denne aldersgruppe. Staten kan også bistå kommuner som ikke har tilstrekkelig ekspertise i forhold til målgruppen.
- Tilbudet ved sentrene for foreldre og barn differensieres ytterligere gjennom en gradvis tilpasning.

3. Rambølls utredning av oppgave- og finansieringsansvaret for det samlede tilbudet til utsatte sped- og småbarn og deres foreldre

Rambøll har utredet oppgave- og finansieringsansvaret for det samlede tilbudet til utsatte sped- og småbarn og deres foreldre. Utredningen omfatter følgende deler:

- En samfunnsøkonomisk analyse av et forbedret tilbud til utsatte sped- og småbarn og deres foreldre
- En vurdering av økonomiske og juridiske konsekvenser ved å følge Bufdirs faglige anbefalinger til tilbudet
- En vurdering og anbefaling av oppgave- og finansieringsansvaret, herunder budsjettmessige konsekvenser for stat og kommune

Rambøll har lagt til grunn de faglige anbefalingene fra 2012 i sin rapport, og har ikke gjort en egen vurdering av disse. Rambøll har vurdert økonomiske, juridiske og organisatoriske konsekvenser av alle de åtte anbefalingene, og har analysert to alternative modeller for et fremtidig tilbud:

1. **Modell 1** forutsetter at alle Bufdirs anbefalinger (anbefaling 1-8) iverksettes.
2. **Modell 2** forutsetter iverksetting av et minimum av anbefalingene for å forbedre tilbudet til målgruppen. Bufdirs arbeidsgruppe har vurdert at dette kan skje ved å gjennomføre anbefaling 1 og 6. Arbeidsgruppen legger til grunn at anbefaling 7 vil følge av anbefaling 6.

3.1 Samfunnsøkonomiske gevinster av Bufdirs faglige anbefalinger

3.2.1 Hva er en samfunnsøkonomisk analyse?

En samfunnsøkonomisk analyse er en systematisk vurdering av alle relevante fordeler (nyttevirkninger/gevinster) og ulemper (kostnadsvirkninger) som alternative tiltak og løsningsalternativer vil føre til for samfunnet. Analysen skal være et beslutningsgrunnlag for beslutningstaker for å kunne iverksette eventuelle tiltak. Et tiltak er samfunnsøkonomisk lønnsomt når nyttevirkningene (gevinstene) overstiger kostnadsvirkningene samlet sett for alle berørte grupper. Merk at en gevinst kan oppstå i form av reduserte/sparte kostnader.

En samfunnsøkonomisk analyse skal vise om et utredet alternativ er samfunnsøkonomisk lønnsomt eller ikke, for eksempel: «Alternativ 1 er ikke samfunnsøkonomisk lønnsomt, mens både alternativ 2 og alternativ 3 er samfunnsøkonomisk lønnsomme. Alternativ 2 er mer lønnsom enn 3, og bør velges».

3.2.2 Resultatet av Rambølls samfunnsøkonomiske analyse

Rambølls utredning konkluderer med at det vil gi en stor samfunnsøkonomisk gevinst å videreutvikle dagens tilbud til utsatte sped- og småbarn, i tråd med Bufdirs faglige anbefalinger. Rambøll vurderer at gjennomføring av de faglige anbefalingene vil føre til samfunnsøkonomiske gevinster på to måter:

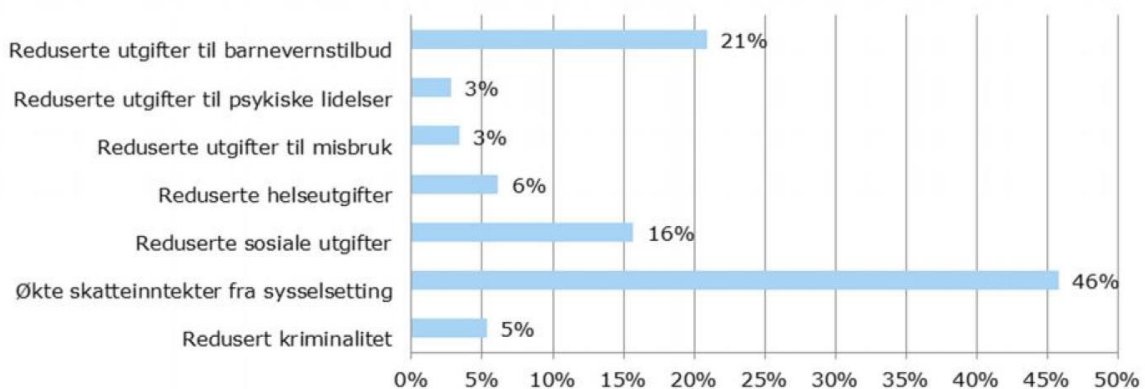
1. Flere utsatte sped- og småbarn oppdages og får tidlig hjelp enn i dag.
2. Kvaliteten på det samlede tilbudet blir bedre enn dagens tilbud.

Årsakene til de samfunnsøkonomiske gevinstene fremgår i figur 3.1 og figur 3.2.

Figur 3.1: Årsaker til samfunnsøkonomiske gevinster ved en ny modell for fremtidens tilbud og sentrale antakelser ved beregning av disse (Rambøll, 2014)

Årsak til gevinst	Antall berørte barn	Effekter	Sentrale antagelser
Flere utsatte sped- og småbarn oppdages og får snarlig hjelp	4 700 barn Herunder ca. 470-930 med behov for hjelp i sentre Herunder ca. 3 770 – 4 230 barn med behov for begrenset hjelp	De "ekstra" barna oppnår samme gjennomsnittlige effekter som barna som mottar et tilbud i dag.	De ca. 21.000 0 – 17 åringene som Kvello et al. (2012) vurderer at bør få hjelp, men ikke får det, antas å ha samme aldersfordeling som barnebefolkningen generelt. Dermed antas det at ca. 22 prosent av 21 000 utsatte barn og unge som ikke får hjelp, er mellom 0 og 3 år. Dette tilsvarer ca. 4.700 0 - 3 åringer. Baseret på Kvellos vurderinger estimerer Rambøll at ca. 10 - 20 prosent av disse barna har behov for hjelp ved sentrene, noe som tilsvarer omkring 470-930 barn. De resterende 80 - 90 prosent vil kunne få oppfølging av kommunalt hjelpeapparat.
Kvaliteten av det samlede tilbud økes	Ca. 10 410 barn (5 711 + ca. 4 700)	De "ekstra" barna oppnår gjennomsnittlige effekter som er høyere enn de forventede effektene blant barn som mottar tilbud i dag. Blant de barna som mottar tilbud i dag, forventes det at fremtidens tilbud også er forbundet med høyere effekter. Dvs. at for de "eksisterende" barn i dagens tilbud, vil gevinsten av fremtidens tilbud være forskjellen mellom de forventede effekter ved fremtidens tilbud trukket fra de forventede effekter ved dagens tilbud.	Det antas at det er en positiv sammenheng mellom kvaliteten av tilbudet og sannsynligheten for at et tilfeldig barn i målgruppen oppnår ønskede effekter av tilbudet.

Figur 3.2: Årsaker til samfunnsøkonomiske gevinster (Rambøll, 2014)

En nærmere vurdering av alternativene som er utredet fremgår nedenfor.

Dagens modell (ikke samfunnsøkonomisk lønnsom)

Rambøll har i sin analyse vurdert den samfunnsøkonomiske lønnsomheten av dagens samlede tilbud til utsatte sped- og småbarn og deres foreldre. Dagens modell viser seg å ha høyere samfunnsmessige kostnader enn gevinster. Gevinstene vi får med dagens tilbud er estimert til ca. 169 000 kroner per barn, mens kostnadene er estimert til ca. 242.000 kroner per barn.

Årsaken til dagens tilbud ikke er lønnsom i et samfunnsøkonomisk perspektiv er at man i dagens tilbud ikke i tilstrekkelig grad fanger opp barn som burde fått hjelp av barnevernet i alderen 0-3 år. Rambøll baserer seg på et anslag om at ca. 5000 flere barn burde fått et tilbud hvert år. Selv om tilbudet til de barna som i dag oppdages er godt, er det store kostnader knyttet til barn som ikke oppdages, i form av blant annet økte helseutgifter og trygdeutgifter, og tapte skatteinntekter for denne gruppen gjennom et livsløp.

Dette betyr at det vil være samfunnsøkonomisk ulønnsomt å la dagens modell forbli uendret.

Modell 1 (samfunnsøkonomisk lønnsom)

Rambølls analyser viser at gjennomføring av alle de åtte faglige anbefalingene Bufdir presenterte i sin rapport i 2012 (modell 1), er samfunnsøkonomisk lønnsomt. Gevinstene ved å gjennomføre en slik modell overstiger kostnadene. Årsaken er blant annet at flere utsatte sped- og småbarn antas å bli oppdaget og dermed motta hjelp dersom denne modellen implementeres, enn med dagens tilbud. Dersom man oppdager flere barn og gir disse barna riktig hjelp til riktig tid, vil dette medføre færre kostnader for samfunnet knyttet til disse barna senere i livet.

Det er knyttet noe usikkerhet til beregningen av gevinster av denne typen, men Rambøll vurderer at det vil gi en samfunnsøkonomisk nettogevinst på om lag 1,2 milliarder kroner dersom de åtte anbefalingene implementeres. Rambøll mener de har vært svært konservative i sine vurderinger av gevinster og at gevinstene som er beregnet er et lavt estimat.

Modell 2 (marginalt samfunnsøkonomisk lønnsom)

Ved gjennomføring av modell 2 vil man få en kvalitetsforbedring sammenlignet med dagens tilbud, men det antas ikke at man oppdager særlig mange flere barn enn i dag. Dermed blir de samlede gevinstene (her målt i blant annet reduserte kostnader for samfunnet) færre enn i modell 1. Kostnaden knyttet til kvalitetsforbedringen er riktignok lavere enn gevinsten som er estimert, men nettogevinsten tilsvarer kun 10 millioner kroner, sammenlignet med 1,2 milliarder for modell 1.

Oppsummering

Rambølls anbefaling er at alle de åtte faglige anbefalingene gjennomføres for å sikre mest mulig samfunnsøkonomisk lønnsomhet.

Rambøll påpeker at en endring av tilbudet i tråd med modell 1 vil medføre relativt store omkostninger. I gjennomsnitt vil implementering av alle de faglige anbefalingene medføre kostnader på 371 mill. kroner per år, som tilsvarer 27 prosent av omkostningene ved dagens tilbud. En vellykket implementering av alle de faglige anbefalingene vil medføre at alle utsatte sped- og småbarn som har behov for hjelp, får det, og det vil også medføre et betydelig kvalitetsløft ved tilbudet som gis. I lys av dette, mener Rambøll at meromkostningene knyttet til implementering av de faglige anbefalingene er relativt beskjedne.

3.2 Rambølls anbefaling til Bufdir

4.2.1 Oppgavefordelingen

Basert på intervjuene som er gjennomført med representanter for kommunalt og statlig barnevern vurderer Rambøll samlet sett at den foreslåtte oppgavefordelingen mellom stat og kommune er fornuftig. Resultatene fra kartleggingen støtter både behovet for og nytten av å styrke kompetansen

på kommunalt nivå for å avdekke målgruppen, og å kunne ta i bruk kunnskapsbaserte metoder for å styrke tilknytningen mellom foreldre og barn.

Rambøll skriver i sin rapport at deres datainnsamling bekrefter behovet for spisskompetanse på spe- og småbarn i risiko for omsorgssvikt, og at det er hensiktsmessig at denne spisskompetansen samles ved sentre for foreldre og barn. De fleste av landets kommuner har verken tilstrekkelig befolkningsgrunnlag eller bemanning til å utvikle spisskompetanse på sped- og småbarn lokalt.

4.2.2 Gjennomføring av de faglige anbefalingene

Rambøll anbefaler at alle de åtte faglige anbefalingene gjennomføres i tråd med modell 1. Dette begrunnes med at modell 1 medfører både at flere barn i målgruppen oppdages og at tilbudet til alle barn i målgruppen forbedres.

Rambøll har levert følgende anbefalinger til Bufdir for det videre arbeidet med å styrke tilbudet til utsatte sped- og småbarn og deres foreldre (Rambøll, 2014):

- Starte med anbefalingene som omhandler kompetanseheving på kommunalt nivå:
 - Utarbeidelse av nasjonale retningslinjer som gir råd om aktuelle kartleggingsverktøy og kunnskapsbaserte metoder i arbeidet med sped- og småbarn. Dette mener Rambøll bør gjennomføres i samarbeid mellom Bufdir², Helsedirektoratet³ og Nasjonalt kompetansenettverk for sped- og småbarns psykisk helse, RBUP øst og sør.
 - Bevilge midler til å styrke kompetansen på å avdekke sped- og småbarn i omsorgssvikt i barnehager og helsestasjoner
 - Styrke utøverkompetansen overfor sped- og småbarn slik at kommunene har kompetanse på universelt og selektert nivå, i barneverntjenestene
- Lovfeste tilbudet ved sentre for foreldre og barn
- Gradvis oppjustering av det statlige tilbudet ved sentre for foreldre og barn
 - Starte med å utvikle døgnbaserte utredningsopphold ved sentrene i regionene, slik at tilbudet i regionen samlet sett gir et tilbud som er i tråd med lovverket
 - For å gjennomføre anbefalingen om at sentre for foreldre og barn skal yte konsultasjon til kommunene, bør ansatte ved sentre for foreldre og barn eller andre spesialister på sped- og småbarn i Bufetat delta i eksisterende Konsultasjonsteam i samarbeid med BUP i den enkelte region.
 - Sentre for foreldre og barn oppfyller allerede til en viss grad anbefalingene om oppfølging av fosterhjem og beredskapshjem. Dette arbeidet kan endres slik at det er strukturert på en slik måte at det er i tråd med de faglige anbefalingene, og kan trolig gjennomføres innenfor dagens rammer.
 - Tilbud om poliklinisk oppfølging kan etableres på et senere tidspunkt. Det krever budsjettmidler.
 - Tilbud om døgnbasert krisetilbud kan etableres på et senere tidspunkt. Det krever budsjettmidler.

² Bufdir har bestilt en systematisk oversikt over oversikt fra Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten om effekt av tiltak gitt til risikofamilier med barn i aldersgruppen 0-6 år. Rapporten leveres ultimo 2014.

³ Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten har nylig publisert en systematisk oversikt over oversikter for Helsedirektoratet om «Effekt av tilpassede tiltak for helsestasjonstjenesten» (nr.19-2014).

3.3 Bufdirs vurdering av Rambølls utredning

Bufdirs vurdering er at Rambøll har levert en god rapport som belyser viktige perspektiver ved å endre tilbudet til utsatte sped- og småbarn. Utredningen avdekker at det helt klart bør iverksettes tiltak for å endre tilbudet, slik at dette blir samfunnsøkonomisk lønnsomt på sikt. Bufdir ønsker å presisere at analysen benytter sentrale forutsetninger som medfører noe usikkerhet knyttet til de økonomiske beregningene. Slike forutsetninger er ofte nødvendige i samfunnsøkonomiske analyser og vårt hovedinntrykk er at rapporten samlet sett gir oss et godt grunnlag for å iverksette tiltak som kan bedre tilbudet til spe- og småbarn og deres foreldre.

Vi mener imidlertid at det er behov for å gjøre ytterligere vurderinger før man kan gjennomføre alle de faglige anbefalingene. Dette kommer vi nærmere tilbake til i kapittel 5.

4. Hensyn som ikke er vurdert i Rambølls utredning

Bufdir mener det er hensyn som ikke er dekket i Rambølls utredning, som har betydning for hvordan de faglige anbefalingene bør følges opp. Disse er beskrevet i det følgende.

4.1 Grensegangen mellom tilbud i statlig barnevern og spesialisthelsetjenesten ved BUP

Grensegangen mellom tilbudet i statlig barnevernet og spesialisthelsetjenesten ved BUP (sped- og småbarnsteam) og rusinstitusjoner er berørt i rapporten. Bufdirs faglige anbefalinger forutsetter at kommunalt tjenesteapparat vurderer hvilke tilbud på spesialistnivå som vil være det beste for den enkelte familie. Tjenester i spesialisthelsetjenesten på spesialistnivå for denne målgruppen vil etter direktoratets vurdering i noen grad kunne kompensere for manglende oppdager- og utførerkompetanse på kommunalt og statlig nivå i noen kommuner. Dette forholdet er ikke drøftet i Rambølls rapport når det gjelder en fremtidig oppbygging av tjenester i det statlige og kommunale barnevernet.

4.2 Avgrensning av aldersgruppe

Anbefalingen om å lovfeste et tilbud om opphold i sentre for foreldre og barn knytter seg spesielt til gruppen 0-3 år. Bufdir har ikke tatt stilling til hvorvidt bistandsplikten bør avgrenses til å gjelde kun for gruppen foreldre med barn i aldersgruppen 0-3 år, eller om det bør utvises større fleksibilitet i det statlige tiltaksapparatet og/eller utvikles et eget familietiltak for foreldre med barn over 3 år. Videre er det i denne utredningen ikke tatt stilling til hva en bistandsplikt overfor eldre barn og deres foreldre vil koste. Det er i dag få plasseringer i sentre for foreldre og barn der omsorgssituasjonen for barn eldre enn 3 år er grunnlaget for plasseringen.

I utviklingen av tjenestetilbudet fremover bør det vurderes hvilke tiltak som vil være egnet for utsatte barn over 4 år og deres foreldre, både hva gjelder behov for et akutttilbud og endring/utredning av foreldrenes omsorgsferdighete. Det er sannsynlig å anta at dersom man for eksempel har et døgnbasert akutttilbud til denne målgruppen, så vil behovet for beredskapshjem kunne gå noe ned. Det kan både forhindre unødige adskillelser og gi kostnadsbesparelser på sikt.

4.3 Endret finansieringsstruktur

Vi gjør oppmerksom på at beregningene i Rambølls rapport er gjort med utgangspunkt i dagens finansieringsordning innenfor barnevernet. Regjeringen har i sin regjeringsplattform høsten 2013 skissert at de ønsker en finansieringsordning med mer kommunal valgfrihet og økt kommunalt betalingsansvar («bestiller-utfører-modell»). Endringer av finansieringsansvaret i barnevernet vil sannsynligvis få betydning for kommunenes bruk av statlige tiltak, herunder sentre for foreldre og barn.

5. Bufdirs forslag til hvordan faglige anbefalinger bør følges opp

Rambølls samfunnsøkonomiske analyse konkluderer med at dagens tilbud til utsatte sped- og småbarn ikke gir tilstrekkelige samfunnsøkonomiske gevinster og bør utvides, særlig med tanke på å gjennomføre tiltak som bidrar til at flere barn med behov for hjelp oppdages.

På bakgrunn av dette anbefaler Bufdir at det gjøres endringer i dagens tilbud. Utredningen viser at en full implementering av alle de åtte faglige anbefalingene (modell 1) gir den største samfunnsøkonomiske gevinsten. Bufdir mener derfor at det på sikt bør vurderes å bygge opp et samlet tilbud som er i tråd med modell 1 (alle anbefalingene implementeres).

Bufdir ser imidlertid noen utfordringer ved å iverksette implementering av alle de faglige anbefalingene i hele landet på kort sikt. En fullskala implementering av de faglige anbefalingene allerede nå vil kreve at en rekke forhold er på plass hva gjelder blant annet ansvarsfordeling mellom stat og kommune og innhold i tjenestene. For å minimere risikoer knyttet til implementeringen av et nytt tjenestetilbud for målgruppen, men likevel sikre fremdrift i arbeidet med å forbedre tilbudet, foreslår Bufdir en trinnvis implementering av anbefalingene, basert på Rambølls anbefaling.

I Bufdirs rapport om de faglige anbefalingene fra 2012 ble det også foreslått en trinnvis tilnærming i form av en pilot i enkelte landsdeler/regioner med systematiske evalueringer.

5.1 En trinnvis implementering av et forbedret tjenestetilbud

Rambøll anbefaler en gradvis implementering av alle de faglige anbefalingene nasjonalt. Bufdir vurderer imidlertid at kostnadene knyttet til oppjustering av det statlige tilbudet i sentrene for foreldre og barn er såpass store, at det vil være fornuftig å starte med en implementering i et avgrenset geografisk område i første omgang. Dette vil gi muligheter for å evaluere endringen i tilbudet i sentrene underveis, og vurdere både kapasitetsbehov og tilpasse tilbudet nasjonalt på sikt. Anbefalingene som omhandler kompetanseheving i kommunene med tanke på å avdekke omsorgssvikt blant foreldre av utsatte sped- og småbarn, bør ses i sammenheng med en oppjustering av tilbudet i sentrene i et avgrenset område, og gjennomføres i utvalgte kommuner i området. Kompetanseheving i kommunene bør ses i sammenheng med pågående og planlagte kompetansehevingsprogram på tidlig intervensjon-området.

Anbefalingen om nasjonale retningslinjer med råd om aktuelle kartleggingsverktøy og metoder mener Bufdir bør gjennomføres nasjonalt så snart som mulig.

5.1.1 Gjennomføring av en trinnvis implementering

Bufdir foreslår at gjennomføring av de anbefalinger som knytter seg til oppjustering av det statlige tilbudet i sentre for foreldre og barn gjøres trinnvis ved at man i første omgang tar utgangspunkt i et geografisk avgrenset område hvor hovedstrukturene i anbefalingene allerede er på plass. Dette vil gjelde så vel statlig og kommunal sektor. Det kan være hensiktsmessig å velge ut en region hvor sentre for foreldre og barn sammen med kommuner som inngår i Modellkommuneforsøket utgjør det samlede tilbudet til målgruppen. Et annet pågående opplæringsprogram Tidlig Inn⁴, vil også være aktuelt å se i sammenheng med dette. Planlegging og gjennomføring av en slik utprøving av anbefalingene forutsetter et tett samarbeid mellom kommunal og statlig sektor.

⁴ Tidlig Inn er et opplæringstilbud til kommunene. Det gir kompetanse innen tidlig intervensjon ved vansker knyttet til psykisk helse, rusmidler og vold i nære relasjoner. Programmet er initiert av Helsedirektoratet og Barne-ungdom og familiedirektoratet

Når det gjelder anbefalingene om nasjonale retningslinjer og styrking av kompetansen på å avdekke omsorgssvikt, så vil dette være naturlig å gjøre for hele landet.

Tabell 2 nedenfor viser Rambølls anbefaling slik den fremgår i deres rapport i kolonnen til venstre og i midten, og Bufdirs anbefaling i kolonnen til høyre.

Tabell 5.1: Bufdirs anbefalinger til hvordan faglige anbefalinger fra 2012 bør følges opp

	Rambølls anbefaling	Bufdirs anbefaling
<i>Starte med anbefalingene som omhandler kompetanseheving på kommunalt nivå</i>		
	Utarbeidelse av nasjonale retningslinjer som gir råd om aktuelle kartleggingsverktøy og kunnskapsbaserte metoder i arbeidet med sped- og småbarn og deres foreldre. Dette mener Rambøll bør gjennomføres i samarbeid mellom Bufdir, Helsedirektoratet og Nasjonalt kompetansenettverk for sped- og småbarns psykisk helse, RBUP øst og sør.	Bufdir anbefaler at direktoratet får ansvaret for å utarbeide nasjonale retningslinjer. Relevante samarbeidspartnere trekkes inn i arbeidet.
	Bevilge midler til å styrke kompetansen på å avdekke sped- og småbarn i omsorgssvikt i barnehager og helsestasjoner	Bufdir anbefaler at det bevilges midler til kommunene til å styrke kompetansen på å avdekke omsorgssvikt i utvalgte kommuner i det geografisk avgrensede området hvor oppjustering av tilbudet i sentrene for foreldre og barn gjennomføres første år. Dette må ses i sammenheng.
	Styrke utøverkompetansen overfor sped- og småbarn slik at kommunene har kompetanse på universelt og selektert nivå, i barneverntjenestene	Bufdir anbefaler at dette ses i sammenheng med en gradvis oppjustering av det statlige tilbudet i sentrene for foreldre og barn.
<i>Lovfeste tilbudet ved sentre for foreldre og barn</i>		Bufdir anbefaler at lovfesting avventes til man har grunnlag nok til å vurdere kapasitetsbehov og hvordan en oppjustering av tilbudet vil dekke behovet.
<i>Gradvis oppjustering av det statlige tilbudet ved sentre for foreldre og barn</i>		Bufdir anbefaler at det statlige tilbudet i sentre for foreldre og barn oppjusteres i tråd med de faglige anbefalingene, i et geografisk avgrenset område første år, med en gradvis oppjustering i landet for øvrig.
	Starte med å utvikle døgnbaserte utredningsopphold ved sentrene i regionene, slik at tilbudet i regionen samlet sett gir et tilbud som er i tråd med loverket	
	For å gjennomføre anbefalingen om at sentre for foreldre og barn skal yte konsultasjon til kommunene, bør ansatte ved sentre for foreldre og barn eller andre spesialister på sped- og småbarn i Bufetat delta i eksisterende Konsultasjonsteam i samarbeid med BUP i den enkelte region.	
	Sentre for foreldre og barn oppfyller allerede til en viss grad anbefalingene om oppfølging av fosterhjem og beredskapshjem. Dette arbeidet kan endres slik at det er strukturert på en slik måte at det er i tråd med de faglige anbefalingene, og kan trolig gjennomføres innenfor dagens rammer.	

	Tilbud om poliklinisk oppfølging kan etableres på et senere tidspunkt. Det krever budsjettmidler.	
	Tilbud om døgnbasert krisetilbud kan etableres på et senere tidspunkt. Det krever budsjettmidler.	

5.1.2 Evaluering underveis

En trinnvis implementering vil gjøre det mulig å evaluere utviklingen i tjenestetilbudet underveis med tanke på justere denne. En evaluering bør bygge på avklarte kriterier slik at man på forhånd vet hva man skal måle og undersøke underveis for å gi kunnskap om både kostnader og effekten for målgruppen. Det vil ikke være mulig å måle gevinster i form av hvordan det vil gå med barna på lang sikt i løpet av få år, men det vil være mulig å finne kriterier som gir oss informasjon om det oppdages flere barn og om kommunene og Bufetat opplever at tilbudet forbedres. Endringer i utgifter vil kunne måles i regnskapene.

6. Budsjettmessige konsekvenser

Bufdir har beregnet hva budsjettbehovet blir for Bufetat og kommunene i de første fem årene fra og med implementering dersom man følger Bufdirs anbefaling. Beregningene er basert på Rambølls tall for utgifter og inntekter på dette området på landsbasis.

Bufdir legger til grunn at anbefalingene implementeres trinnvis og i de to første årene kun skjer i én region, men at man gjennomfører en fullskala implementering av anbefalingene i hele landet fra og med år tre.

Direktoratet ser at det, i lys av at statsbudsjettet vedtas i Stortinget i desember hvert år, vil ta noe tid før den utvalgte regionen vil kunne komme i gang med en oppjustering av tilbudet i det påfølgende år. Vi forutsetter derfor oppstart først i andre halvår i oppstartsåret.

I beregningene forutsetter direktoratet at anbefalingene gjennomføres i tråd med beskrivelsen i kapittel 5. Anbefaling 1 vil imidlertid kun gjelde kommunene i den ene utvalgte regionen de to første årene. Vi gjør oppmerksom på at anbefalingene 4, 5 og 8 ikke har direkte merkostnader for verken stat eller kommune i disse beregningene. Det er anbefalingene 3 og 7, sammen med merutgiftene som oppstår av at flere barn fanges opp av statlig og kommunalt barnevern, som gir de største merutgiftene på dette området.

Bufdir har i sine beregninger lagt til grunn at den trinnvise innfasingen skjer i en region med 20-25 prosent av barnebefolkningen i aldersgruppen 0-3 år. Det vil tilsvare barnebefolkningen i aldersgruppen 0-3 år i en forholdsvis stor region.

Utgiftene til kommunene kommer fra endringer i det kommunale tilbudet og økte utgifter til egenandeler for de tilbudene som utføres av statlig barnevern. Økningene i de kommunale utgiftene vil måtte kompenseres gjennom en økning i rammetilskuddene til kommunene.

Bufdir har nedenfor beregnet merutgifter for statlig og kommunalt barnevern. De kommunale utgiftene består av både kommunale egenandeler for bruk av tjenester innenfor statlig barnevern og andre kommunale utgifter. Tabellen synliggjør de forventede merutgiftene ved gradvis implementering i én region de to første årene av implementeringen og deretter full implementering i hele landet fra år tre.

Direktoratet gjør oppmerksom på at Oslo kommune behandles som en del av statlig barnevern i beregningene, men at vi må komme tilbake med en spesifisering av Oslo kommunes andel av de statlige merutgiftene.

	År 1	År 2	År 3	År 4	År 5
Statlige utgifter	16 188 000	47 094 000	273 136 000	273 136 000	273 136 000
Kommunale utgifter	8 678 000	38 101 000	260 990 000	260 990 000	260 990 000

7. Bufdirs arbeid i 2015

Sett i lys av de faglige anbefalingene knyttet til en videreutvikling av sentre for foreldre og barn er det en rekke oppgaver som Bufdir bør igangsette et arbeid på tidlig i 2015 hva gjelder driften av sentrene i dag. Kort oppsummert vil vi peke på følgende forhold:

- Definere tilbudet som gis ved sentrene til å omfatte både utredning- og endringsarbeid.
- Lage en veileder for utredning- og endringsarbeidet i sentre for foreldre og barn, herunder å peke på virksomme kunnskapsbaserte metoder i samarbeid med et relevant kompetansemiljø.
- Rette inn kompetanseheving og kompetanseutvikling mot de foreslåtte tiltakene som inngår i de faglige anbefalingene.
- Tilpasse oppholdstid ved sentrene i tråd med anbefalingene.
- Sentrene gir veiledning til beredskaps- og fosterhjem samt konsultasjon til kommunene.
- Se nærmere på hvilke faglige og juridiske forutsetninger som må være til stede når det gjelder tilbud til gravide i sentre for foreldre og barn, herunder barnevernets ansvar for ufødte barn.
- Organisering av og innholdet i et krisetilbud ved sentrene.
- For øvrig bør det igangsettes et innledende samarbeid med Helsedirektoratet og Kommunenes sentralforbund (KS) om den trinnvise implementeringen av de faglige anbefalingene.

8. Kildeliste

Et samlet tilbud til utsatte foreldre med sped- og småbarn i alderen 0-3 år. Bufdir 2012.

Utredning: Oppgave- og finansieringsansvaret for det samlede tilbudet til utsatte sped- og småbarn. Rambøll 2014.